

DE OPZET DER UNIVERSITEIT VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

De Commissie, benoemd door het Bestuur van het tweede Koloniale Onderwijs-Congres tot het uitbrengen van advies aangaande de inrichting eener Indische Universiteit, is tot de slotsom gekomen dat het voor haar gewenscht is, zich in de uitvoering dezer taak te beperken, en zich niet bezig te houden met onderdeelen van hooger onderwijs, die hetzij reeds min of meer in het stadium van uitvoering zijn gekomen (gelijk die welke de studie der medicijnen en rechtsgeleerdheid betreffen), hetzij beter in Indië zelf dan hier te lande beoordeeld kunnen worden, gelijk de faculteit der Wis- en Natuurkunde waarbij uiteraard overwogen zal moeten worden hoe het best aansluiting is te krijgen met reeds bestaande wetenschappelijke instellingen van verschillenden aard. Zij bepaalt zich dus tot wat haars inziens de kern der zaak uitmaakt, de inrichting der faculteit, die men gewoonlijk als „cultuurwetenschappelijke faculteit aanduidt doch die zij, in aansluiting aan de Nederlandsche terminologie, liever de „letterkundige faculteit” zal noemen.

I.

De Commissie meent voorop te mogen stellen, dat zij zich van beschouwingen over de *wenschelijkheid* eener letterkundige faculteit kan onthouden. Indië zelf verwacht van een eventueel op te richten Universiteit - het is zoowel op het onderwijscongres als elders overtuigend gebleken - niet alleen dat deze de op verschillend gebied benodigde intellectuele arbeidskrachten zal afleveren, maar ook en vooral, dat zij het natuurlijk centrum zijn zal van de cultureele en nationale opleving.

Men kan deze zijde van de kwestie toejuichen of betreuren, haar wegcijferen kan men niet. Indien de Universiteit er komt (en onze Commissie stelt zich principieel op het standpunt dat dit inderdaad het geval is), dan ligt naar de opvatting dergenen, voor wie zij bestemd is, haar beteekenis ten opzichte van de verdere ontwikkeling van Indonesië in hoofdzaak in haar rol als cultuurcentrum, en het spreekt wel vanzelf, dat zij die rol onmogelijk kan vervullen, wanneer zij de faculteit mist, die het in de cultuurvakken omvat.

Een theoretisch zonder deze faculteit opgezette Universiteit, zou zich in de practijk toch niet als zoodanig vermogen te handhaven, doch vroeg of laat naast en tegenover haar oorspronkelijke organisatie gedreven worden naar hetgeen Indië als voornaamste taak van haar eischt. Bij dit feit, dat de Universiteit gewenscht wordt als middelpunt en drijvende kracht der Indonesische cultuur, en dienengevolge noodzakelijkerwijze de faculteit der op

die cultuur betrekking hebbende wetenschappen het centrum, kern of culminatiepunt, der geheele instelling worden zal, moet ook de tegenstander zich noodgedwongen neerleggen, en ten slotte mag men van hem medewerking verwachten om de verfoeide instelling zoo goed mogelijk te doen worden, want het is ook in zijn belang dat er een werkelijk leiding gevend wetenschappelijk hoogstaand instituut onsta.

De vraag is dus niet: Moet er een letterkundige faculteit komen? maar wel: op welke wijze en wanneer kan zij worden ingesteld, en hoe kan men haar het meest vruchtdragend doen zijn?

Dat bij de beoordeeling van die vraag wordt uitgegaan van het bestaande, ligt voor de hand, en dit „bestaande” is de aanwezigheid van eenige instellingen van voortgezet vakonderwijs, als artsenschool, rechtschool enz. die betrekkelijk op hooger peil te brengen zijn en dan het hooger onderwijs zullen naderen. Moet men nu beginnen met deze vakscholen ieder voor zich tot hoogeronderwijsinrichtingen te maken en dan, in een min of meer verwijderde toekomst, dit agglomeraat samenvatten binnen de organisatie eener Universiteit, bij welke organisatie dan vanzelf een letterkundige faculteit zal zijn inbegrepen, of moet men juist met den kern van zulk een faculteit aanvangen, en, deze als grondslag der Universiteit nemend, de bestaande inrichtingen zich erbij doen aansluiten?

Zie daar kort geformuleerd de beide wegen, die kunnen worden ingeslagen. In beide gevallen, daar wil de Commissie dadelijk den nadruk op leggen, zal men zich het ontstaan der faculteit hebben voor te stellen als een langzamen groei. Haar kant en klaar, volledig geoutilleerd, als het ware van buiten af aan Indië te willen opleggen, ware een denkbeeld, welks ongerijmdheid zeker niet behoeft te worden aangetoond.

Naarmate de behoefte zich voordoet, zal men tot uitbreiding der organisatie overgaan. Daarmede is natuurlijk niet bedoeld, dat de groei der Universiteit aan het toeval moet worden overgelaten, haar principieele grondslagen en de lijnen waarlangs zij zal worden opgebouwd dienen vast te staan, doch wat betreft de snelheid, waarmede dat gebeurt en de volgorde der onderdeelen, die eerder of later verzorging behoeven, heeft men zich te richten niet naar een theoretisch in bijzonderheden uitgewerkt plan, doch naar de eischen der omstandigheden. Niemand kan voorzien, op welke wijze en in welk tempo de nationale ontwikkeling van Indonesië zal plaats hebben, en niemand kan dan

ook zeggen, hoe de Universiteit er uit moet zien, die het over vijf of tien jaar noodig zal hebben. Wij kunnen alleen de vraag trachten te beantwoorden, wat er *op het oogenblik* gebeuren moet, om door tegemoet te komen aan wat thans verlangd wordt, tevens voor de toekomstige organisatie der Universiteit een bruikbaren grondslag te geven.

De geestelijke gesteldheid van het vooruitstrevend Indonesië van thans geeft bij de Commissie den doorslag bij de keuze tusschen de beide boven aangegeven wegen om tot de Universiteit te geraken. Deze wordt gehoopt, verlangd of geëischt, mede als een symbool van de geschiktheid des volks en de hoogste geestelijke goederen te benaderen. De wensch naar de Universiteit als cultuurcentrum is duidelijk uitgesproken; haar naar den achtergrond te schuiven door eerst slechts bekwame vakmensen te gaan kweken maar overigens alles bij het oude te laten, zal licht wantrouwen ten gevolge hebben in de goede bedoelingen en het vermoeden doen ontstaan, dat het geen ernst is met de zaak, dat men Indië tracht zoet te houden met die hooger-instellingen en deze slechts middeltjes zijn om te bemantelen, dat men het onthoudt wat het 't meest van noode heeft.

Of deze achterdocht gegrond is of niet, doet betrekkelijk weinig ter zake; dat zij bezig is zich te vormen, kan ieder die wil, uit periodiek en gesprekken bemerken, en dat zij een noodlottigen invloed kan hebben ligt voor de hand. Wil de Universiteit aan haar doel beantwoorden en nut stichten, dan dient zij populair te zijn en vertrouwen in te boezemen. Dat kan bereikt worden door dadelijk te doen blijken dat zij, hoe bescheiden het begin ook moge zijn, zich bewust is van haar taak als cultuur centrum. Door als kern der Universiteit reeds bij den aanvang een letterkundige faculteit te ontwerpen en voorzoover mogelijk in het leven te roepen, wordt duidelijk aangetoond, wat men als haar hoofddoel beschouwt en kan men de medewerking en sympathie verwachten van een groote groep der intellectueele Indonesiers, die zich bij de voorgenomen ontwikkeling der vakscholen wantrouwend alzijdig houden; en daarnevens in nog veel breederen kring het inzicht wekken, dat de nationale verheffing slechts met en door verdieping van het cultuurbewustzijn mogelijk is. De oprichting der Indische Universiteit is nu eenmaal niet uitsluitend een wetenschappelijke kwestie; zij heeft een sterk op den voorgrond tredenden politieken kant, en het zou dwaasheid zijn daarvoor de oogen te sluiten. Daarnaast is er nog een tweede reden, die ons er de voorkeur aan doet geven, de Universiteit te beginnen bij de kern der letterkundige faculteit. Er wordt dikwijls twijfel geopperd, of Indië wel rijp is voor de universiteit en er wel studenten voor zou gereed hebben. Men haalt bij het stellen van de vraag in dezen vorm twee dingen dooreen. Dat Indië rijp is, valt onzes inziens niet te betwijfelen, d.w.z. dat het cultuurniveau der intellectueele elite zóó hoog is, dat deze aan universitair onderwijs behoefte heeft. Een bewijs daarvoor is moeilijk te geven;

doch misschien mag de persoonlijke ervaring van eenige leden der Commissie ten deele in betrekkingen die, los van zich van de waarde hunner oude cultuur bewust waren geworden, wel eenig gewicht in de schaal leggen.

Een andere zaak is echter, of er inderdaad studenten gereed zullen staan. „Wie het eerst in aanmerking zouden komen, willen niet” wordt er gezegd, onder beroep op de bekende stemming bij de nieuwe middelbare school, waar een groote meerderheid voor de Westersch-klassieke, een minderheid voor de Oostersch-litteraire afdeeling op teerde. Die stemming nu bewijst o.i. heel weinig; dat de Westersch-klassieke opleiding, een weg opende naar de Nederlandsche Universiteit in drie faculteiten, waaronder die der rechten, en men niet de Oostersch-litteraire slechts in één onderdeel der letterkundige faculteit terecht kon (ook al werd er dan gehoopt op een middelje om ook langs dezen weg de rechten te bereiken.)

Had, gelijk de Westersch-klassieke afdeeling aan de Nederlandsche universiteiten, de Oostersche-litteraire aansluiting gegeven aan een Nederlandsch-Indische Universiteit, dan zou de stemming wel een ander resultaat hebben opgeleverd! Maar met dat al blijft twijfel aan de aanwezigheid van voldoende studenten gerechtvaardigd in dien zin, dat hun aantal percentsgewijs gering zal zijn.

De reden ligt voor de hand: er is niet genoeg gelegenheid om hen tot de vereischte hoogte te brengen; er is een achterstand in het onderwijs, in verhouding tot het cultuur-niveau der intellectueele Indonesische kringen. Die achterstand is volkomen verklaarbaar uit het gebrek aan leerkrachten, in staat tot het geven van voorbereidend hooger onderwijs; maar verdedigbaar is zij niet. Als het volk in zijn beste vertegenwoordigers eenmaal rijp is voor de universiteit, moet men het de gelegenheid geven om die te bereiken, moet er de leerkrachten voor gereedmaken, die den weg tot de universiteit zullen openen.

Waar anders kunnen deze leerkrachten gevormd worden, gedrenkt in de cultuur, die zij zullen verspreiden en waartoe zij zullen inleiden, dan juist aan de Universiteit? Ging het hier om slechts enkele personen, dan zou men nog over een opleiding te Leiden kunnen denken; waar echter een steeds toenemende behoefte aan voorbereidend hooger onderwijs te verwachten is en recrutering in Indië zelf voor de hand ligt, is de letterkundige faculteit der Indische Universiteit het aangewezen opleidingsinstituut. Om te beginnen zal men deze leerkrachten wel betrekken uit het reeds in Indië werkzaam onderwijzend personeel (inlandsch zoowel als Europeesch); degenen, die hun bekwaamheid tot het volgen van universitair onderwijs hebben, worden gedetacheerd, en op die wijze kan er een corps van leerkrachten worden gevormd, geschikt tot het geven van het onderwijs, dat tot de Universiteit toegang moet geven. Hoe eerder dat gebeurt des te eerder is er kans, dat de achterstand van het aantal tot studeeren geschikte individuen tegenover de uitgebreidheid der voor

universitaire studie rijpe bevolkingslagen zal worden ingehaald. Van een klaarstoomen van studenten om de Universiteit gevuld te krijgen, mag natuurlijk geen sprake zijn, doch het is een volkomen gerechtvaardigde eisch, dat menschen, door beschaving en gaven volkomen voor de Universiteit berekend, ook werkelijk in staat worden gesteld daar te komen, opdat niet, uitsluitend door gebrek aan gelegenheid, een aantal bruikbare krachten voor de ontwikkeling van Indonesië verloren ga.

Deze beide redenen acht de Commissie van voldoende gewicht om haar keuze van den bij de inrichting der Universiteit te volgen weg te wet-tigen. Zij miskent daarbij volstrekt niet de voor-deelen, die aan de andere methode, het allereerst opvoeren der bestaande inrichtingen, verbonden zijn; het gaat op die manier geleidelijker, en het op het oogenblik zoo voelbare gebrek aan de noodige artsen, juristen enz. maakt dat men bij de verzorging van de kweekplaatsen dezer lieden op de algemeene instemming mag rekenen, ook van die conservatieve elementen, die de Universiteit als zoodanig onmogelijk, onnoodig of praematuur achten. Er zou dus zeker iets voor te zeggen zijn om door het hervormen der instellingen in kwestie, waarvan de noodzakelijkheid voor ieder evident is, alvast de eerste stappen te doen, in de overtuiging dat als het eenmaal zoo ver is, de noodzakelijkheid van de samenvatting dier inrichtingen binnen de organisatie eener Universiteit voor ieder even duidelijk zijn zal.

Maar met dat al moet Indië zich dan toch nog maar jaren lang behelpen met tweede-rangs onder-wijs, wordt niet getoond dat men als eerste en voornaamste doel der Universiteit haar taak als cultuurcentrum beschouwt, en wordt de opleiding der bij het voorbereidend hooger onderwijs be-noodigde leerkrachten op de lange baan geschoven.

Indien dan tot de inrichting van den kern eener letterkundige faculteit wordt overgegaan, zijn er twee principes, waardoor men zich dient te laten leiden. Vooreerst dat de Universiteit, en in het bijzonder haar cultuurwetenschappelijk centrum, een Universiteit is voor Indië, en niet bepaald voor de daar wonende Nederlanders, en in de tweede plaats, dat zij in wetenschappelijk opzicht een instelling van den eersten rang dient te zijn. Ten opzichte van dat eerste punt heerscht niet weinig misverstand. Hoe dikwijls hoort men in Nederlandsche kringen in Indië niet zeggen, dat een Universiteit ter plaatse volstrekt geen nut heeft, want dat men toch veel liever zoons naar Ne-derland zal zenden, ook al kunnen ze in Indië een gelijkwaardige opleiding krijgen. Inderdaad, voor Nederlanders zal het studeeren aan een Uni-versiteit in het Moederland en het verkeer in de Nederlandsche sfeer altijd het meest aanbevelings-waardig blijven, maar met het recht van bestaan der Indische Universiteit heeft dit niets te maken. Zal deze te eeniger tijd zóó rijk van leerstoelen en hulpmiddelen voorzien zijn, dan zij ook kan dienen voor de zonen der Nederlanders, die een studie hunner kinderen in het moederland niet kunnen

bekostigen, des te beter; maar daarvoor opgericht, daartoe in eersten aanleg strekkend, is zij allerminst. Zij dient om de bewoners van Nederlandsch-Indië, die daar te lande geboren zijn en hun voorbereidende opleiding ontvingen — in principe doet het er niets toe of dat Inlanders, Chineezers, Europeanen of wat ook zijn, — en wie daar te lande hun levenstaak wacht, tot die taak te bekwamen door hen de cultuur, waarin zij leven, te doen begrijpen en op den grondslag daarvan hun studies te doen vol-toeien.

In geen geval dus een Nederlandsche Univer-siteit op Indischen bodem (zij het dan ook met een Indisch tintje of hoogstens vervanging van eenige speciaal Europeesche door speciaal Indische vakken) doch een geheel andere grondslag. De vraag, of men voor de toelating tot de Indische Universiteit ook Latijn en Grieksch moet eischen is geen vraag; die talen, en de beschaving welke ze vertegenwoordigen, hebben, bij al hun onmis-baarheid in Europa, voor de Indonesische cultuur niet het belang. Alwederom: misschien zal er later aan de bloeiende Indische Universiteit ook nog wel eens gelegenheid gegeven worden tot ken-nismaking met de Grieksch-Romeinsche bescha-ving, fundament immers der Europeesche cultuur, en die kennismaking zal zeker vruchten dragen, al ware het alleen, omdat zij kan behoeden voor eenzijdigheid; maar dat alles ligt toch in een ver-re toekomst, en stellig mag men in den aanvang niet afdwalen naar een geestesrichting, die zoo hemelsbreed van de Indische verschilt. Voorloop-pig vervult trouwens het Nederlansch in zekeren zin de rol van de klassieke talen ten onzent.

Het zal niet noodig zijn hier allerlei vakken of onderdeelen van het Europeesch Universitair onder-wijs met name te noemen, steeds blijft het ééne criterium gelden, dat de Indische Univer-siteit gegrondvest moet zijn op de eigen cultuur, en er, vooral bij een bescheiden begin alleen dat-gene in aanmerking komt voor vertegenwoordig-ing, wat rechtstreeks dienstbaar is voor het doel. Zullen de alumni der Universiteit inderdaad de toekomstige leiders van Indie zijn en het hunne bijdragen tot de verdieping der geestelijke bescha-ving van de Indische bevolking, dan is een eerste vereischte, dat de Universiteit met het daar ge-given onderwijs op hoog peil staat en men zich niet tevreden stelt met een tweede-rangs-stichting, die slechts eenige uiterlijke kennis en vaardigheid aanbrengt. Te meenen, dat men wel op een wat lager niveau beginnen kan en dan gaandeweg verbetering kan aanbrengen, is onzes inziens een onjuiste opvatting; heeft eenmaal de Universiteit een stempel van minderwaardigheid, dan raakt zij dat niet gemakkelijk weer kwijt, en zoowel voor haar aanzien naar buiten in de wetenschap-pelijke wereld als voor de wijze waarop de ge-schiktheid harer kweekelingen tot leidende positie beoordeeld zal worden, dient dat van den aanvang af vermeden te worden. Richt men de Universiteit dadelijk zoo in, dat er onderwijs van den allereer-sten rang wordt gegeven—met de uitgebreidheid

heeft dat niets te maken, slechts met het gehalte van het onderricht—dan hebben ook de als bekroning der studie verleende graden de innerlijke waarde, die allen twijfel aan de bevoegdheid van den bezitter zal wegnemen.

Uit de wenschelijkheid om het gehalte van het onderwijs en het peil der Universiteit als zoodanig hoog te houden, vloeit vooreerst voort, dat geen experimenten geduld kunnen worden met nieuwe methoden, wier deudelijkheid nog niet gebleken is, zoogenaamde Oostersche „denksystemen” of hoe men die zaken nog meer noemt. De beproefde Westersche methode van wetenschappelijk onderzoek dient te heerschen, tot dat blijken mocht, dat een andere even goede of betere resultaten oplevert. Zoo zij ook de voertaal van het onderwijs vooralsnog niet een Inlandsche taal, die haar geschiktheid voor dat doel nog bewijzen moet¹), doch het Nederlandsch. Dat ook de onderwijskrachten hoogstaande geleerden moeten zijn, spreekt in dit verband vanzelf. Daarmede is niet bedoeld, dat het nu bepaald Europeesche autoriteiten met een gevestigde reputatie op hun gebied moeten zijn, doch wel, dat ook als men jonge geleerden uitzoekt, die nog hun naam moeten maken, de keuze beperkt moet blijven tot wetenschappelijke krachten van ontwijfelbare bekwaamheid. Reeds thans zijn in Indië enkele personen, aan wie met het volste vertrouwen het ambt van hoogleeraar in de letterkundige faculteit kan worden opgedragen, tegenover de buitenwereld treden zij echter minder op den voorgrond dan zekere reclame-makers wier minderwaardigheid door de Indische toestanden langer verborgen blijft, dan in Europa mogelijk zou zijn, en wier benoeming, de Universiteit onberekenbaar nadeel zou bezorgen. Juist de eerste hoogleeraren immers moeten in allerlei opzichten den weg banen en zullen min of meer als waarmedeters voor het gehalte der Universiteit dienen. Zal men nu voor enkele leerstoelen over reeds in Indie aanwezige geleerden kunnen beschikken, over het algemeen zullen toch, vooral in het begin, de benoedigde hoogleeraren uit Nederland betrokken moeten worden²), en daar ook hier te lande de beoefenaars der studievakken in kwestie te tellen zijn, uit hun betrekkingen niet gemakkelijk gemist kunnen worden en die ook waarschijnlijk niet gaarne voor goed prijs zouden geven ten behoeve van een hun in de practijk geheel onbekende positie in Indië, is het aanbevelingswaardig een weg te vinden, waarop Nederlandsche hoogleeraren of andere in aanmerking komende geleerden voor eenigen tijd aan de Indische Universiteit worden gedetacheerd. Deze methode komt alle partijen ten goede, in Indië krijgt men telkens eens nieuwe frissche krachten, die weder van andere wetenschappelijke inzichten kunnen doen blijken, de Nederlandsche Universiteiten of andere instel-

lingen zullen door de Indische ervaringen der desbetreffende geleerden gebaat worden, en deze personen zelf hun blik niet weinig kunnen verruimen.

Later is ook een systeem van ruilprofessoraten mogelijk Voorloopig echter heeft Indië nog niet veel om te ruilen, en ligt datacheering voor de hand. Gelijk gezegd, moeten de wetenschappelijke kwaliteiten der te benoemen hoogeleeraren op den voorgrond staan en daarom lijkt het niet gewenscht hen tevens aan het hoofd te stellen van studenten-internaten. De zorg daarvoor vereischt weer geheel andere eigenschappen en het zou louter toeval zijn, als die in de hoogeleeraren gevonden werden. Als men dus tot het oprichten van dergelijke instellingen overgaat (een vraag, die te zijner tijd zeker ook nauwgezet overweging zal vereischen), dan belaste men voor dit doel uitgezochte personen met die taak, maar late ze buiten de verantwoordelijkheid van den wetenschappelijken staf.

Voor de toekomstige bezetting der hoogleeraarsplaatsen acht de commissie het van groot belang, dat op ruime schaal lectoren worden aangewezen en wel in den trant der Amerikaansche instant professors. De Universiteit te Manila kan in dezen tot voorbeeld strekken. Ook afgescheiden van de gelegenheid die deze lectoren in hoofdzaak natuurlijk Indonesiers, krijgen om hun geschiktheid voor een professoraat te bewijzen, zal het op deze wijze betrekken van Indonesische krachten in het onderwijs aan de algemeene hogere ontwikkeling ten goede moeten komen.

Een verdere consequentie van het hoog houden van het onderwijsgehalte is het stellen van hoge eischen voor de toelating tot de Universiteit. Kunnen de studenten het onderwijs niet goed volgen, dan zal dit onvermijdelijk zakken en men ten slotte allerlei aan de Universiteit gaan leeren, dat bij het voorbereidend onderwijs thuis behoort. De toelatingseischen moeten dus den volstrekten waarborg geven, dat de houder in staat is het Universitair onderricht in zich op te nemen en te verwerken: dat het aantal toegelatenen in het begin gering is, is volstrekt geen nadeel, men kan dan des te gemakkelijker nog eens kleine wijzigingen in het onderwijsprogram aanbrengen, die practische wenschelijk blijken. Er zullen overigens als het voorbereidend hooger onderwijs nader geregeld is, spoedig genoeg aspiranten komen. Op algeheele vertrouwdeheid met het Nederlandsch zal ook zeer bepaaldelijk gelet moeten worden, zoodat er geen kans is op bezwaren in verband met de voertaal. De regeling der toelating zal wel hierop neerkomen, dat vooreerst het einddiploma van enkele inrichtingen, met name de Oostersch-klassieke afdeling der middelbare school, toegang verleent tot de cultuur-wetenschappelijke faculteit, en voorts een admissie-examen wordt ingesteld voor degenen, die zich op andere wijze dezelfde bekwaamheid verworven hebben. Uit het bovenstaande zal duidelijk zijn, dat de diploma's in kwestie noodig zijn tot het mogen volgen der colleges, niet eerst tot het afleggen van examens, dezelfde wijze dus als dat het geval

1.) Er zijn reeds teekenen, dat het Javaansch bezig is om zich voor deze taak geschikt te maken.

2. In dit verband mag zeker wel herinnerd worden aan de buitenlandsche hoogleeraren der jonge Leidsche Universiteit.

is bij de Technische Hooge school te Bandoeng. Geldelijke eischen moeten daarentegen niet, of zoo gering mogelijk, gesteld worden.

IV.

De vraag op welke wijze de Universiteit als geheel dient te worden georganiseerd of er met namen het warm aanbovelen Amerikaansche systeem ¹⁾ of welk ander systeem gevolgd moet worden, is nog niet aan de orde, en zij kan te eerder worden terzijde gelaten, daar de reeds dadelijk in te stellen kern der letterkundige faculteit er in alle gevallen ongeveer gelijk uit zal moeten zien, onverschillig hoe men zich haar verdere uitbreiding denkt en hoe zij zich zal moeten voegen in het geheel der organisatie. Zij zal in eersten aanleg een zoodanig onderwijs geven, dat de Indonesische cultuur doet kennen en in haar historische wording doet begripen, en bij alle verdere splitsing en toevoeging van vakken blijft deze taak altijd de hoofdzaak. Het door de hier bedoelde studie in de kern-faculteit verkregen inzicht is even onmisbaar voor elk der drie groepen, die van denzelfden cultuurwetenschappelijken grondslag in verschillende richting specialiseeren; 1e. de aanstaande leeraren in de cultuurvakken bij het voorbereidend hooger onderwijs en de aanstaande taalambtenaren en soortgelijke wetenschappelijke ambtenaren; 2e. de aanstaande rechtsgeleerden en 3e. de aanstaande Indische bestuursambtenaren ²⁾.

Uitgaande van het principe, dat goed begrip van den inhoud der Indonesische cultuur voor die allen evenveel belang heeft, zouden wij dan ook het begin van hun studie programma in hoofdzaak gelijk willen maken en door een ongeveer gelijk examen doen afsluiten; kleine onderlinge afwijkingen kunnen natuurlijk in verband met hun latere speciale richting wenschelijk zijn; met name zou voor de juristen bestudeering van het adatrecht hier op zijn plaats zijn.

Men zou dus van een gemeenschappelijke propaedeuse kunnen spreken, ware het niet dat dit den indruk zou kunnen vestigen, dat hier voorbereidend onderwijs naar de Universiteit was verlegd, en dat is niet de bedoeling; voor allen is bepaalde wetenschappelijke studie in deze vakken het vereischte. Het examen in kwestie kan het best met den naam candidaat worden aangeduid; er is niets tegen om de gewone Nederlandsche terminologie te blijven gebruiken, ook om daardoor de volkomen gelijkwaardigheid van Nederlandsche en Indische graden aan te duiden. Na het candidaatsexamen begint de specialisatie, waarbij het aanbevelings-

waardig zijn zal evenals bij het in voorbereiding zijnde nieuwe Nederlandsche Academische statuut eenige vrijheid te laten in de keuze van verschillende vakken. Men krijgt dus een speciaal litteraire faculteitsafdeeling-sectie, een juridische en een voor de bestuursopleiding, welke afdeelingen overigens niet door strenge grenzen gescheiden behoeven te zijn; met name de laatste zal haar onderwijzend personeel met de beide andere deelen. Naarmate de behoefte zich voordoet, kunnen ook andere studies op den gemeenschappelijken grondslag worden ingericht. In ieder afzonderlijk vak wordt ten slotte voor de betrokken afdeeling een doctoraal examen afgelegd, waaraan de effectus civilis verbonden is, en dat verder het recht geeft om na het samenstellen van een proefschrift den doctors-titel te verwerven. Een dergelijke regeling sluit in zich, dat de opleiding der drie bovengenoemde categorieën op dezelfde plaats geschiedt; ook als men b.v. een geheel afzonderlijke juridische faculteit wilde inrichten zou de wenschelijkheid, om dezelfde hoogleeraren ook in de bestuursopleiding te betrekken, eenheid van plaats met laatstbedoelde afdeeling en via deze met de litteraire afdeeling noodzakelijk maken, en daar uit den aard der zaak in die litteraire afdeeling in hoofdzaak dezelfde professoren als in den onderbouw onderwijs geven, volgt vanzelf, dat de algemeene letterkundige faculteit met haar uitspruitsels op een en dezelfde plaats gevestigd moet zijn, alleen reeds uit overwegingen van practischen aard; daarbij komt dan nog het principieel ongewenschte voor den geestelijken samenhang, om dit deel der Universiteit in stukjes te knippen. De plaats van vestiging zal, aanvankelijk wel Batavia dienen te zijn.

Op zichzelf zou de commissie, ten einde duidelijk te doen blijken, dat de Indische Universiteit gegrondvest moet zijn op de oude Javaansche beschaving, gaarne een plaats van historisch belang in het hart van Java hebben aanbevelen, bij voorbeeld Magelang; en niet de zoo bij uitstek Nederlandsche stichting Batavia, toch moet aan die laatste plaats de voorkeur gegeven worden, en wel op grond van de aanwezigheid daar van een der belangrijkste hulpmiddelen voor de studie, een groote bibliotheek. Het scheppen der Universiteitsbibliotheek in het algemeen is een afzonderlijk vraagstuk, waarvan het belang niet onderschat mag worden; voor de letterkundige faculteit bestaat het groote voordeel, dat de door haar omvatte vakken ten deele voortreffelijk, ten deele zóó dat aanvulling gemakkelijk mogelijk is, vertegenwoordigd zijn in de Bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, tevens bezitter van de belangrijke ethnografische en archaeologische musea, die eveneens onontbeerlijk studiemateriaal bevatten. Ten opzichte van die musea zou men zich nu nog wel een regeling kunnen denken (er zijn al eens voorstellen in dien geest gedaan), dat zorg ervoor door het Gouvernement werd overgenomen en dit dus vrijheid zou hebben om ze over te brengen naar een andere, voor de Universiteit geschikt geachte plaats;

1). Praedviezen v. h. Tweede Koloniaal onderwijs congres p. 56 en volg

2). Voor de eerste categorie kan voorzoover zij in Indie worden opgeleid reeds dadelijk de benoembaarheid afhankelijk gesteld worden van het bezit van het eind (doctoraal) diploma der Universiteit; bij de beide andere zal dit eerst later kunnen geschieden. Reeds in dienst zijnde ambtenaren zal men vrijstelling kunnen verleenen van het candidaatsexamen evenals voor de opleiding der bestuursambtenaren in Nederland is voorgesteld. (Verslag van de commissie voor de hervorming van de op der Ind. Best. Ambt. ingesteld 18 Sept. 1919 No. 7.

van de Bibliotheek echter, onvervreembaar eigendom van het Genootschap, is zoo iets ondenkbaar. Zelf indien de regeering het zonderlinge denkbeeld had, elders een soortgelijke bibliotheek te willen inrichten, zou deze op geenerlei wijze den rijkdom in niet meer verkrijgbare werken van het Bataviaasch Genootschap kunnen evenaren, en dus blijft, tenzij te eeniger tijd alle omstandigheden zich geheel zouden wijzigen, de letterkundige faculteit voorts nog aan de plaats der reeds bestaande bibliotheek, d.w.z. Batavia, gebonden.

Hoe zal nu de reeds dadelijk in te stellen kern der faculteit er uit moeten zien? Haar taak om de historische wording der Indonesische cultuur te doen kennen wijst het uit. Niet uit zichzelf heeft de oorspronkelijke bevolking zich een hogere cultuur eigen gemaakt, zij heeft dat te danken aan twee stroomingen, die achtereenvolgens, gedeeltelijk naast elkaar, haar hebben bereikt, het Hindoeïsme en de Islam. Het is hier natuurlijk niet de plaats beider aandeel te vergelijken of hun invloed ten goede en ten kwade in het licht te stellen; iedereen zal het er wel over eens zijn, dat de oorspronkelijke aanleg der bevolking, het Hindoeïsme en de Islam de drie groote factoren zijn in de ontwikkeling van Indonesië tot dusver. Voor de hand liggen dus al dadelijk als studievakken, of liever als groepen van vakken:

1e. Het Hindoeïsme in den Archipel, wij kiezen met opzet een eenigszins algemeene term, waaronder men een aantal meer speciale studies kan samenvatten; zoo zullen bij dezen leerstoel een overzicht van de Voor-Indische Hindoe-cultuur, de beginselen der Indische wijsbegeerte, de Hindoe-Javaansche oudheidkunde en Kunstgeschiedenis, en al dergelijke vakken worden ondergebracht, en bij de volgende groepen desgelijks.

2e. de vergelijkende volkenkunde van Nederlandsch-Indië en naastverwante gebieden, Het doceeren van de Islam-wetenschap, evenals van andere wereldgodsdiensten, die een overwegenden invloed op den Archipel hebben of hadden, zal het best worden overgelaten aan bijzondere hoogleraren, door de belanghebbenden onder de nodige waarborgen te benoemen.

3e. De geschiedenis van den Archipel, vooral ook de verdere ontwikkeling nadat Hindoeïsme en Islam hun meest directen invloed hadden uitgeoefend, dus sedert de komst der Europeanen. Daarbij sluit zich dan aan:

4e. het Javaansch, de eenige taal van den Archipel, waarvan men de geschiedenis als draagster eener hoogere cultuur gedurende een tijdsverloop van een tiental eeuwen volgen kan. Uit deze omschrijving kan reeds blijken, dat het Oud-Javaansch en de beginselen der vergelijkende taalkunde hieronder begrepen zijn.

Deze vier vakken zullen in den kern der letterkundige faculteit vertegenwoordigd moeten zijn. Daarin ligt niet opgesloten, dat er vier leerstoelen van bovenomschreven aard dienen te komen, want het is zaak rekening te houden met de persoonlijke studie-richting der geleerden, waarover men kan

beschikken. en daardoor zijn er allerlei combinaties mogelijk; men kan b. v. een javanicus hebben, die in zeker deel der ethnologie bijzonder thuis is, en zoo zijn er allerlei gevallen denkbaar. Ook het instituut van buitengewoon-hoogleraren heeft alle reden van bestaan, in den geest waarin het hier te lande ingesteld is ¹⁾, niet zooals het vaak wordt uitgevoerd). d.w.z. om van op ander wijze werkzame geleerden ook voordeel te trekken voor het academisch onderwijs, b. v. door het onderwijs in de oudheidkunde op te diagen aan een ambtenaar van den oudheidkundigen dienst, of welke mogelijkheden zich meer mochten voordoen. De personen, die men aan de Universiteit verbinden kan zullen bij de regeling der leeropdrachten den doorslag geven, mits maar de bovenomschreven kern van studievakken wordt gedoceerd. Later zal dan naarmate de behoefte zich voordoet deze kern alle gewenschte uitbreiding ondergaan, ook in verband met het onderwijs in den bovenbouw; er zal spoedig een sinoloog noodig zijn, ook andere talen van den Archipel moeten natuurlijk beoefend worden, evenals de aardrijkskunde. Wat er echter reeds dadelijk zijn moet, is gelegenheid om de kennis van het Nederlandsch bij te houden, niet in den vorm van een leerstoel echter, doch van een lectoraat of iets dergelijks, als hulpmiddel bij de studie, doch niet als vak van studie op zichzelf. De practische consequentie van het bovenstaande zou het volgende zijn.

Er wordt begonnen (zonder dat verder ergens op gewacht behoeft te worden) met de instelling eener letterkundige faculteit der in principe aanvaarde Universiteit van Nederlandsch-Indië. Als studenten worden toegelaten de abiturienten van de Oostersch-literaire afdeling der middelbare school, en verdere personen, door de regeering aangewezen. Als doceerende personen, worden ongeveer vier hoogleraren benoemd, die de hierboven als kern-onderwijs aangegeven studievakken onderwijzen; één hunner kan als hoofd der faculteit en tevens als voorloopig rector der toekomstige Universiteit fungeeren. Behalve deze leerstoelen wordt een lectoraat in het Nederlandsch ingesteld, en worden voor de bovengenoemde vier vakken lectoren assistent-professoren aangewezen.

Aan deze faculteiten wordt opgedragen:

het geven van colleges in den onderbouw en het afnemen der candidaats-examens;

het voorbereiden van het onderwijs in de litteraire afdeling van den bovenbouw, dat voor het grootste deel op dezelfde personen neerkomt (de vertegenwoordiger van het Hindoeïsme zal bv. Sanskrit doceeren, en zoo vervolgens) Dit onderwijs zal allereerst voor de a. s. leeraren in de cultuurvakken bij het voorbereidend hooger onderwijs bestemd zijn;

het vaststellen van een definitieve regeling voor de toelating tot de Universiteit, en in verband

1) D. W. Z. om mannen uit de practijk aan de Universiteit te verbinden, zonder dat zij genoodzaakt zullen zijn zich geheel aan de wetenschap te wijden.
(Hand. St. G. 1902—3. Bijl 135 3 n. 21.)

daarmede het aangeven van wenschelijke hervormingen in het voorbereidend onderwijs; het zoeken van aansluiting, in overleg met de bestaande instellingen, van den onderbouw met de opleiding van a. s. rechtsgeleerden en bestuursambtenaren, en de vorming van de beide desbetreffende afdeelingen als onderdeelen eener uitgebreidere faculteit (casu quo als afzonderlijke faculteiten); het plegen van overleg aangaande de wijze waarop ook verder aflaggende studies allereerst waarschijnlijk die der medicijnen, binnen het verband der Universiteit kunnen worden getrokken.

IV

Hoewel de Commissie het ongewenscht acht zich uit te laten over de inrichting van andere faculteiten, wil zij niet nalaten er op te wijzen, dat daarbij haars inziens steeds hetzelfde principe in acht genomen zal moeten worden als bij de letterkundige faculteit: d.w.z. nauwkeurig moet worden nagegaan of en in hoeverre de in aanmerking komende studievakken van belang zijn voor Indië,

alleen dit laatste, niet de internationale beteekenis dier vakken, mag den doorslag geven. Zoo zullen bijvoorbeeld in de natuurwetenschappelijke faculteit, die vooreerst de hulpwetenschappen voor de studie der medicijnen zal hebben te doceeren en verder de aanstaande leeraren in de natuurwetenschappen aan de middelbare scholen zal hebben op te leiden, in het bijzonder biologie—men zal hierbij dadelijk aan den Buitenzorgschen Plantentuin denken,—geologie enz. op den voorgrond treden. Ook bij andere faculteiten zal men steeds dienzelfden maatstaf hebben aan te leggen. Haar verslag beëindigend wil de Commissie een tweetal punten noemen die zij, zonder ze nader uit te werken, met grooten nadruk aan de aandacht aanbeveelt: vooreerst dat de Universiteit van Ned. Indië, hoe ook georganiseerd, in elk geval een eenheid moet vormen en in de tweede plaats, dat naast haar wetenschappelijke beteekenis ook en vooral een taak als opvoedend instituut voor haar is weggelegd.

